

prin toate buzunarele mele mentale și am ajuns la concluzia că nu aveam de unde.

Eram destul de tînăr la data acestui episod ca să mă simt frustrată că nu sîntem o cultură genială. Ulterior m-am liniștit spunîndu-mi că nimeni nu ne mai împiedică să devenim una. Nimeni și nimic, mai puțin propria noastră suficiență.

- Să fie această "maladie" românească generalizată?

- De fiecare dată cînd aud vreun scriitor de limbă română afirmînd că nu poate pleca în străinătate deoarece acolo ar fi "un nimeni" retrăiesc aceeași senzație ca în biroul editorului american. Nu mi-l imaginez pe Kundera, nici pe Eugen Ionescu, de altfel, punîndu-și problema că vor fi mai puțin valorizați la Paris decît la ei acasă. Scriitorul genial poate oricînd schimba locul, ca și limba, de altfel (nu vorbim de poeți). Scriitorul care-și dorește notorietatea provincială care atît de ușor se poate obține în România este tipicul reprezentant al unei culturi mediocre.

- Adică: poezie, eseu, critică, dramaturgie... etc, toate: mediocre?

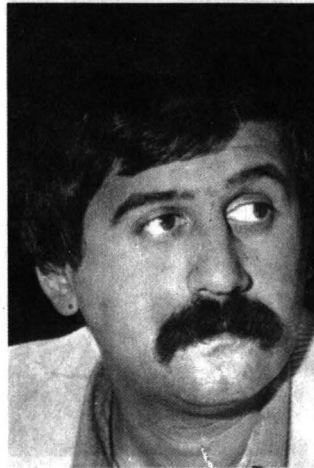
- Îmi pare rău s-o spun, dar mai puțin eseu și poezia, starea literaturii noastre în 1989 era teribil de mediocră. Întrucît acest lucru n-a fost la drept vorbind niciodată recunoscut ca atare, ar fi fost imposibil ca această tristă evidență să se transforme în punctul de plecare al unei evoluții. Idiosincrazia directorului de teatru român sau a regizorului față de piesa originală românească își are probabil originea în obligativitatea de a monta ani de zile și a prezenta această mediocritate suficientă ca valoare specific națională. După decembrie 1989 îmi amintesc că am făcut pentru "Convorbiri literare" o anchetă privind necesitatea unei puneri în discuție a ierarhiei literare post-staliniste românești. Singurii care au răspuns în mod decisiv că așa ceva este indispensabil au fost criticii români de la Paris (iarăși Parisul), Monica Lovinescu, Virgil Ierunca și Mircea Iorgulescu. Răspunsurile din țară au fost evazive, unele chiar revoltate: nu aveam nevoie de nici un fel de repunere în discuție a ierarhiilor de valoare, avem o literatură bună și foarte bună etc. Nimeni nu reușește mai bine decît societatea mediocrității suficientă să pună la punct ierarhii care să mulțumească pe toată lumea.

- Prin urmare, valoric, piesa românească e superbă, dar lipsește cu desăvîrșire?...

- Ce doresc să spun este că înainte de a cere directorilor de teatru să nu mai boicoteze dramaturgia română ar trebui poate să ne apropiem mai cu prudență de valorile acestei dramaturgii. Sînt ele cu adevărat competitive sau nu? Le-ar pune un regizor în scenă la Londra sau le-ar edita cineva la New York? Desigur, nimeni nu începe să scrie capodopere pentru că își propune, dar pasul spre capodoperă se face atunci cînd nu mai ceri să fii răsfățat pentru că, în definitiv, nu scrii rău. Să scriem mai întîi excepțional, să nu ne acceptăm pe noi înșine atunci cînd nu reușim să fim mai mult decît mediocri, să nu ne cerem să fim tolerați ca mediocri pentru că sîntem la noi acasă, scriem în românește și așa mai departe. Problema românilor la această oră sînt nesfîrșitele discuții despre ce ar trebui să facă ceilalți români, de parcă noi am fi epuizat fiecare ce aveam de făcut. Exigențele la adresa altora încep atunci cînd consideri că le-ai satisfăcut pe ale tale. Eu nu știu dacă dramaturgia românească și-a satisfăcut într-o asemenea măsură exigențele profesionale încît să înceapă să reclame alte categorii.

- Să fie simțul textului dramatic o genă care ne lipsește?

- Cred mai curînd că da. Dacă am fi o țară de dramaturgi, s-ar nimeri măcar din cînd în cînd un scenariu de film românesc ale cărui cuvinte să nu-i rămîna actorului între dinți, nevoit să le rostească. Dar drumul spre civilizația naturală, unde și cel mai pretențios cuvînt sună firesc, este însă mult mai complex. Vom vorbi poate despre asta cu o altă ocazie.

**SILVIU
PURCĂRETE:**

Dramaturgul trebuie implicat în munca spectacolului

- De ce credeți că în ultimii trei ani piesa românească a fost marginalizată? Oare conținutul ideatic și-a pierdut complet valabilitatea?

- Povestea este următoarea: în primul rînd că anul 1989, măcar în cultură, a adus o schimbare de 180 de grade. Este evident că tot ce s-a scris înainte nu mai poate părea viu, interesant; intensitatea unei anume trăiri sociale, politice ș.a.m.d. nu ne permite acum liniștea reevaluării pieselor bune care s-au scris pînă la evenimentele din decembrie. Probabil că peste un timp ne vom întoarce la diverși clasici. Pentru că, evident, pînă în 1989 s-a scris un număr important de piese foarte bune. Probabil că vor reintra în repertoriul viu al teatrelor după ce apele se vor mai liniși.

Pe de altă parte, de la acea dată și pînă în prezent, după părerea mea, nu s-a scris nimic semnificativ, care să justifice existența unei dramaturgii naționale; sînt unele piese, singulare, poate și cîteva pe care nu le cunoaștem încă, dar ceea ce se numește o dramaturgie națională la noi n-a apărut.

- Poate că există o întrerupere, undeva, pe firul comunicării, între dramaturgi și creatorii de spectacole. Mai ales acum, cînd au dispărut forurile care nu doar cenzurau, dar și impuneau anumite texte și anumiți scriitorii.

- În lumea normală, unde funcționează un teatru normal (așa cum aspirăm și noi să avem), între dramaturgi și ceilalți practicieni de teatru există un contact direct, nemijlocit; în multe alte țări dramaturgul este cineva care lucrează și în timpul pregătirii spectacolului, cineva care este implicat în munca "la scenă", pentru că scopul final, în teatru, rămîne spectacolul!

La noi, din cauza unei anume mentalități, dramaturgilor le plăcea în general să facă parte din tagma scriitorilor, o categorie privilegiată de artiști; în societatea socialistă scriitorii au făcut parte dintr-un club mai special; într-un fel a fost cultivată separarea aceasta a lumii scriitoricești de lumea teatrului. Atunci, dramaturgul era o instanță demiurgică; producea textul, iar textul era înaintat unui teatru care se însărcina cu executarea lui pe scenă și cu umilinta totală față de intențiile sale. Sigur că au existat și excepții; Tudor Popescu a fost întotdeauna apropiat de oamenii de teatru, a colaborat cu regizorii, cu trupele. De aceea piesele lui au avut tot timpul succes și au fost jucate. Alți dramaturgi au fost nevoiți să-și monteze singuri piesele pentru că nici un regizor nu era interesat să le pună în scenă.

- Dar interesul pentru piesele noi credeți că există?
- Eu nu cunosc încă acele piese noi...; nici n-am unde să le caut - magazin de capodopere dramaturgice nu există. Probabil că, încet-încet o să se creeze un loc central, în care să se adune. UNITER-ul se străduiește să facă acest lucru; se organizează anual un concurs, citesc sute de piese, dintre care foarte puține sînt gramaticale. Deci, un număr foarte mic poate fi discutat, nefiind agramate.

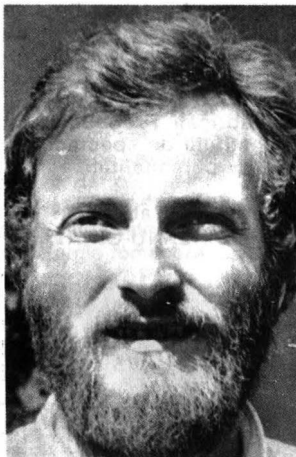
- Dar marii noștri dramaturgi nu participă la asemenea concursuri. Interesul față de operele lor recente există? Cum se manifestă?

- Dramaturgii importanți, Marin Sorescu - de exemplu - cred că nu au scris nimic de la revoluție și pînă astăzi. Ce s-a scris înainte s-a jucat și răs-jucat. Ba chiar știu că Sorescu a refuzat unii regizori și anumite montări.

În general, un dramaturg trebuie să se ocupe personal de împrăștierea textelor sale, în cazul în care există noutăți. Sigur, mă refer la dramaturgii cu adevărat importanți și nu la cei care au fost doar considerați ca atare, din motive mai mult sau mai puțin ideologice.

- Teatrele nu au nici o obligație față de acești dramaturgi importanți?

- Teatrul este un organism viu; chiar ca instituție, oricît de prăpădit ar fi; dacă un dramaturg nu este căutat înseamnă că e ceva în neregulă cu el, nu cu teatrul, cu instituția. Oamenii de teatru vor să facă spectacole care să le aducă succes, pe o cale sau alta. Dacă dramaturgul român nu intră în ecuația dată, cred că, în primul rînd, e vina lui.

**CRISTIAN
HADJI CULEA:**

Atentat la libertatea creatorului?

- De ce majoritatea regizorilor ocolesc piesa românească? Cine s-o montează atunci?

- Ne întrebăm de ce nu se mai montează piesa românească la fel ca înainte? Pentru că fiecare regizor și-a cîștigat libertatea. Astfel, s-au îndrumat spre piesele pe care și le doreau. Asta nu este desigur o soluție, sau singura.

- Statul român acordă subvenții, acum, exclusiv pentru dramaturgia străină?

- Respectînd și libertatea individului-creator, dar și nevoile unei politici culturale coerente, potrivit căreia ar fi necesar ca arta spectacolului să se dezvolte concomitent cu dramaturgia românească, în raport și cu faptul că statul acordă niște subvenții, a apărut și obligativitatea montării unor piese românești; fapt ce a născut și va continua să nască discuții, dînd sentimentul unui atentat la libertatea creatorului.

Consider însă că este posibil să descoperi și piese

românești colaborînd cu dramaturgii în așa fel încît această responsabilitate a sincronizării, într-un spațiu cultural și teatral de durată, să poată funcționa.

- Mulți directori de teatru reclamă dezinteresul publicului față de textul național.

- Dacă publicul vine sau nu la asemenea spectacole? Cred că dramaturgul trebuie să fie primul care să-și pună astfel de întrebări și să tragă singur concluziile. Eu nu cred că spectatorii noștri preferă un nume cu rezonanță străină unuia cu rezonanță familiară, însă probabil că în scriitura spectacolelor respective există acel ceva care răspunde preocupărilor acestui public. După cum cred că realitățile noastre nu și-au găsit încă (sau cel puțin în cazurile cunoscute de mine) expresia artistică și dramatică necesară aceluia gen de spectacol care aduce publicul în sală.

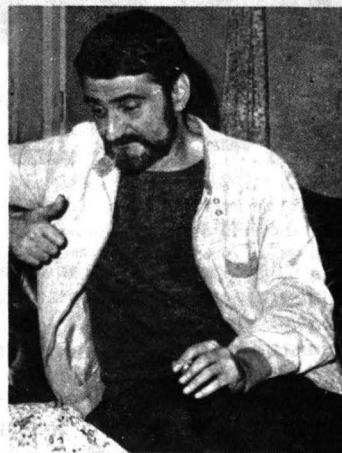
Înainte de revoluție, piesa românească beneficia de un dat esențial (mă refer la marii dramaturgi); discuta sistemul - cum e cazul lui Mazilu, sau se folosea de șopîrle pentru a pune pe tapet problemele zilei, teatrul funcționînd foarte des ca unică tribună politică a românilor.

- Ce rol îl atribuți în contextul actual al teatrului textului...?

- Acum teatrul, primul dator să se întoarcă spre arta dramatică, să-și recapete mijloacele specifice, trebuie conectat la alte nivele; trebuie să ieșim din teză și să creăm personaje complexe care sigur că aparțin spațiului și timpului nostru, dar cu conflicte mult mai nuanțate decît teza politică partinică.

- Teatrele aflate în directă subordonare față de ministere vor fi obligate să joace repertoriu românesc?

- Ministerul Culturii poate interveni în acest proces, prin... diferite persuasiuni; prin posibilitatea de a plăti programe și proiecte de dramaturgie românească, prin încercarea de a impune dramaturgia națională de bună calitate în străinătate bazîndu-ne și pe snobismul consumatorilor români, care sînt în stare să accepte mult mai ușor ca valoare o piesă românească după ce aceasta a fost jucată în alte părți. Dar, în nici un caz, noi nu putem obliga pe nimeni să primească și să monteze un anume text!

**DAN
MICU:**

Vrăjmașul este acum în noi

- Cine poate fi vinovatul...: dramaturgul sau regizorul român?

- Se zice că există întotdeauna un grad de complicitate al criminalului cu victima; în sensul că victima își provoacă ucigașul.

Mă gîndesc la o "complicitate" și în cazul subiectului aflat în discuție: durerea aceasta, a dramaturgilor, este împărtășită și de noi, creatorii de spectacole (chiar dacă

